

Nr 466.

Av herr **Osberg m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 236, angående ändrade grunder för egnahemsverksamheten m. m.*

Det i proposition nr 236 för riksdagen framlagda förslaget till nya grunder för egnahemsverksamheten innefattar — även efter departementschefens bearbetning av utredningsresultatet — djupgående förändringar i jämförelse med vad som hittills varit gällande på området. Principiellt sett innebär förslaget ett betydande avsteg från förut praktiserade system för den statliga egnahemsverksamheten i så måtto, att långivning till nybildning av jordbruk i regel icke vidare skall förekomma utom i Norrland. Lånerörelsen skall i stället inriktas på komplettering av ofullständiga jordbruk samt friköp av arrendeställen eller torp ävensom övertagande av arvfalien gård genom utlösen av medarvingar. Men därutöver ha vidsträckta möjligheter öppnats att jämväl i andra fall utlämna egnahemslån vid förvärv av färdiga jordbrukslägenheter. Enligt departementschefens uttalande skola nämligen personer i svag ekonomisk ställning, vilka sakna möjlighet att annorledes erhålla kredit till finansiering av ett jordbruksföretag, kunna erhålla bistånd härtill från egnahemsorganisationens sida, även där fråga är om förvärv av redan befintligt, färdigställt jordbruk.

I praktiken torde dessa nya grunder för egnahemsrörelsen leda till att flertalet förvärv av fastigheter upp till den föreslagna storleksgränsen komma att ske med stöd av egnahemslån. Denna utveckling har också varit förutsedd i flera av de i ämnet avgivna remissyttrandena. Sålunda har Sveriges allmänna lantbruksällskap ansett förslaget leda till att staten bleve finansieringsinstitut till ett mycket stort antal mindre jordbruk här i landet, ja, kanske till övervägande delen av landets jordbruk, ett förhållande som styrelsen fann mindre lyckligt, då å ena sidan jordbrukarna bleve i högsta grad beroende av staten och å andra sidan statens ansvar för jordbrukets bärighet väsentligt ökades. Åtskilliga remissmyndigheter ha också påtalat risken för prisstegring på jordbruksfastigheter därest så vidsträckta möjligheter öppnades att erhålla egnahemslån.

Enligt vår mening tala starka skäl för en begränsning av räckvidden för egnahemsverksamheten i avseende å förvärv av färdigställda jordbruk. En långt driven generositet från det allmännas sida när det gäller att med lånade medel finansiera dylika förvärv kan verka mera till skada än till gagn. Riksförbundet landsbygdens folk har också i sitt yttrande i ärendet anfört, att de genom egnahemsorganisationen högbelånade jordbruken komme att starta med så pass stora belopp på creditsidan, att hela företaget måste komma att te sig som ett ekonomiskt äventyr, i synnerhet som det här gäll-

de mindre bemedlade och obemedlade familjer. Det låge lika mycket i befolkningens som i det allmännas intresse, att man här icke sloge in på vägar, som ledde till svåra missräkningar.

Dessa synpunkter synas vara förtjänta av allt beaktande. Det kan icke vara lyckligt att med statens hjälp bidra till grundande av ett stort antal jordbruksföretag, som till följd av en alltför hög skuldsättning från början äro dömda att misslyckas.

För något år sedan igångsattes av statsmakterna en utredning i syfte att motverka överdriven skuldsättning inom jordbruket. Ett betänkande i ämnet avgavs år 1937, däri vissa lagstiftningsåtgärder föreslogos i avsikt att trygga övergången av jordbruksfastighet mellan olika släktled utan större skuldsättning. Förslaget har icke lett till några åtgärder. Det förefaller som om ifrågavarande intresse till en viss grad skulle kunna tillgodoses genom utformningen av den statliga egnahemsverksamheten. Sveriges allmänna lantbrukssällskap har i sitt nyss åberopade yttrande framhållit lämpligheten av att begränsa långivning genom egnahemsorganisationen till förvärv av förut befintliga och färdiga jordbruk till vissa fall, däribland det fall då en jordbrukareson behövde lån för övertagande av föräldragård. Denna tanke synes oss värd att ta fasta på. Härigenom skulle man vinna det dubbla syftet att begränsa egnahemslånegivningen för förvärv av färdiga fastigheter till ett färre antal och samtidigt främja bibehållandet av släktgårdar. I sistnämnda avseende skulle anordningen innebära ett stärkande av »gårdsarvingens» ställning gentemot en oskyld spekulant, då den förre vid fastighetsförvärvet skulle kunna påräkna stöd av egnahemsorganisationen men icke den senare. Genom en begränsning av egnahemsverksamheten i förordad riktning föreligger ej heller risk för stegrande påverkan av egendomsprisen i samma grad som eljest. Vid fastighetsförvärv inom slakten plägar nämligen i allmänhet lägre pris avtalas än vad som för samma fastighet skulle ha betingats i den allmänna marknaden.

Vid beaktande av ovanstående synpunkter skulle den statliga egnahemsverksamheten — bortsett från nybildning av jordbruk i de norrländska länen — avse följande fall av lånebehov:

Komplettering eller sammanslagning av ofullständiga jordbruk, friköp av arrendeställen eller torp, förflyttning till familj jordbruk i samband med sammanslagning av ofullständiga jordbruk samt övertagande av arvfallen gård genom utlösen av medarvingar eller förvärv annorledes mellan närskylda i skilda släktled.

Däremot skulle förvärv av jordbrukslägenheter i annan ordning endast i enstaka undantagsfall finansieras medelst egnahemslån. Genom en dylik begränsning av den statliga egnahemsverksamheten, i vad avser jordbrukslån, skulle betänkligheterna emot de i propositionen föreslagna nya grunderna för verksamheten i viss mån elimineras. Omfattningen och verkningarna kunde bättre överblickas och statens risker hållas inom rimliga gränser.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes alltså, att riksdagen vid behandling av proposition nr 236 måtte besluta uttala,

att den statliga egnahemsverksamheten i vad angår jordbruksegnahem i första hand skall avse långivning till:

1. komplettering av ofullständiga jordbruk och i samband därmed skeende förflyttningar;
2. förvärv av arrendeställen eller torp och
3. övertagande av arvegård genom utlösen av medarvingar eller förvärv genom köp mellan närskylda i skilda släktled.

Stockholm den 19 april 1939.

Oscar Osberg.

Gustaf Andersson
i Rasjön.

Sven Olsson,
Rimforsa.